

Priprema djeteta za polazak u školu

Polazak u prvi razred osnovne škole velik je događaj za cijelu obitelj: u prvom redu za budućeg đaka, ali i za njegove roditelje te ostale članove obitelji. To je dio procesa odrastanja svakog djeteta, ali i događaj koji djecu i roditelje istodobno veseli i plaši. Dijete se od tog trenutka mora prilagoditi novim pravilima ponašanja- sjediti na jednom mjestu duže vrijeme, pratiti aktivnost od početka do kraja, doći na početak nastave. Kako će se dijete snaći u novoj situaciji, ovisi o spremnosti djeteta ali i o cjelovitom razvoju djeteta. Jedna od zabluda je da priprema za školu počinje godinu pred školu, tzv. predškola. Priprema djeteta za školu počinje od njegova rođenja. Zajedničkom brigom i radom djetetove obitelji i vrtića zajedno se stvaraju uvjeti za razvoj uspješnog školarca.

Spremnost za školu je kombinacija različitih sposobnosti, vještina, znanja, navika i motivacije koja omogućuje djetetu uspješno svladavanje propisanog nastavnog plana i programa.

Pri upisu u osnovnu školu tim stručnjaka sačinjen od pedagoga, psihologa, logopeda, edukacijskog rehabilitatora, učitelja i liječnika provjerava djetetovu psihofizičku zrelost za školu odnosno, njegovu fizičku, kognitivnu, motoričku i socio-emocionalnu zrelost.

Emocionalna zrelost uključuje kontrolu emocija, odnosno emocionalne reakcije koje su primjerene situaciji, sposobnost odgađanja zadovoljenja svojih želja i potreba. Od djeteta se očekuje da bude samostalno, samopouzđano, sigurno u sebe, da ima pozitivnu sliku o sebi. To podrazumijeva da je svjesno svojih sposobnosti, mogućnosti, ali i ograničenja. Važno je da se dijete prihvaća sa svim svojim obilježjima. Dijete će u školi biti izloženo čestim situacijama neuspjeha ili kritike, pa je potrebno da se zna nositi s neuspjehom, da ima određenu razinu tolerancije na frustraciju što će mu pomoći da ostane ustrajno.

Od djeteta u dobi pred polazak u školu očekuje se da više ne pokazuje teškoće prilikom odvajanja od roditelja, da je neposredno u ostvarivanju kontakta s drugom djecom i odraslima, i da surađuje. Također je važno da prepoznaje i uvažava potrebe drugih, kao i to da sukobe rješava na konstruktivan način.

Socio-emocionalna spremnost je svojevrsni temelj, i ako je on uspostavljen, dijete će puno lakše usvojiti ostale vještine i znanja koja se od njega očekuju.

- razgovarajte o tome kako se dijete osjeća
- budite podrška u izražavanju svih djetetovih emocija
- podržite djetetovu vjeru u sebe i svoje snage
- ne opterećujte dijete svojim prevelikim očekivanjima, naglasak stavite na trud, a manje na uspjeh
- potičite suradnju s drugima
- potičite djetetovu samostalnost (briga o sebi, služenje telefonom, uzimanje obroka,..)
- zadužite dijete sitnim zadacima (spremanje, sudjelovanje u pripremi obroka, briga o biljci, kućnom ljubimcu, odlazak u trgovinu,..)

- poučite dijete snalaženju u prometu i utvrdite najsigurniji put do škole
 - vlastitim primjerom poslužiti kao model u različitim situacijama (npr. kako rješavate nesuglasice, kako podnosite neuspjeh, kako se ponašate u prometu ili u komunikaciji s drugima...)
 - biti dosljedan u svom odnosu prema djetetu
 - odrediti granice i pravila ponašanja te davati jasnu povratnu informaciju
 - postaviti realna očekivanja
 - ohrabrivati dijete, pohvaliti za svaki uspjeh, poticati inicijativu, izbjegavati kritike
 - kad tražite nešto od djeteta, objasnite zašto želite da to učini
 - čak i kad ste ljuti na dijete, pokažite mu ljubav i poštovanje
- svakodnevno razgovarajte, pokažite interes za njegove aktivnosti – odvojite vrijeme za kvalitetno provođenje vremena

Aktivnosti koje preporučujemo:

- društvene igre (Čovječe ne ljuti se, Memory...), puzzle
- zajedničko čitanje knjiga ili gledanje edukativnih sadržaja
- poticanje samostalnosti

Motoričku zrelost djeteta u vrtiću pratimo kroz razvoj fine i krupne motorike. Ove vještine usavršavaju se sazrijevanjem i rastom djetetovog tijela te ciljanim uvježbavanjem.

Krupna motorika

Dijete bi trebalo biti općenito spretno i uspješno u svim oblicima kretanja do polaska u školu. Aktivnosti koje bi predškolsko dijete trebalo moći spretno obavljati i potpuno njima ovladati su svi osnovni oblici kretanja u kojima sudjeluje cijelo tijelo, konkretno:

- hodanje, trčanje, skakanje, preskakivanje, puzanje, stajanje na jednoj nozi, hvatanje i bacanje lopte...

Ove osnovne vještine i oblike kretanja dijete može usavršiti kroz svakodnevne dječje igre, te mu redovito treba omogućiti prilike za kretanje i razvoj velikih mišićnih skupina, zglobova i tetiva.

Stoga kod djeteta potičite:

- trčanje, igre lovice, igre loptom, skakanje preko konopca, gumi-gumi, koturanje, te ciljano tjelesni odgoj, sportske aktivnosti, ples, plivanje.

Fina motorika ili grafomotorika

Razvoju pisanja prethodi dobro razvijena fina motorika ruke. Zglobovi djetetovih ruku završavaju formiranje tek u školskoj dobi pa su pokreti pisanja i crtanja iz tog razloga često naporni maloj djeci. Važno je razviti fleksibilnost šake i prstiju koju osim pisanjem uvježbavamo i nizom aktivnosti u kojima dijete koristi svoje ruke i prste.

Od djeteta se u ovom području očekuje da:

- pravilno drži olovku, linija mu je jasna, adekvatnog pritiska
- ima sposobnost orijentacije na papiru, sposobnost vidne percepcije,
- po uzorku zna povlačiti linije od crte do crte, od točke do točke, ravne, kružne i valovite linije, precrtati likove: krug, trokut, kvadrat, romb
- zna pisati svoje ime velikim tiskanim slovima
- presavija papir prema uzorku
- pravilno barata škarama
- po uzoru prepisuje slova i brojeve

Za vježbanje fine motorike i spretnosti mišića šake djeci ove dobi korisne su zanimljive aktivnosti poput:

- izrezivanje papira, lijepljenje, nizanje kuglica/perlica ili tjestenine na konac, crtanje, precrtavanje, bojanje, modeliranje plastelina, gline, tijesta u boji, šivanje gumbića na tkaninu
- svakodnevne vještine poput zakopčavanja i vezanja čvorova i mašni, pletenja pletenica, slaganja odjeće, upotrebljavanja pribora za jelo.

KOGNITIVNA ZRELOST

U ovo područje prije svega spada razvoj govora, razvoj opažanja (vidnog i slušnog), te svladavanje elementarnih pojmova.

Govorni razvoj

Pravilan govor važan je preduvjet djetetove spremnosti za školu. Dijete od 5. godine nadalje treba potpuno razumjeti složeni govor. Rečenice koje dijete koristi moraju biti složene i gramatički ispravne, a rječnik svakog dana sve bogatiji. Artikulacija (izgovor) svih glasova mora biti ispravna, uključujući i one glasove koji se najkasnije usvajaju kao što su L i R. Bilo kakve teškoće ili poremećaji u komunikaciji mogu dijete dovesti do povlačenja, zatvaranja, nesamostalnosti, a ponekad i do agresije.

Obilježja govorne razvijenosti predškolskog djeteta:

- razumije velik broj riječi, a velik broj njih i upotrebljava u vlastitom govoru
- govori pravilno, sve glasove, bez izostavljanja ili zamjenjivanja glasova
- pravilno koristi jedninu i množinu, kao i glagolska vremena

- rečenice su sve složenije i duže
- u prepričavanju priče ne navodi samo glavne događaje, nego i detalje
- zna prepričati kraći događaj ili priču u pravilnom slijedu: uvod, tijek, završetak
- zna verbalno definirati jednostavne pojmove (npr. što je stol?)
- prepoznaje prvo ili zadnje slovo u riječi (glasovna analiza), a glasove može spojiti u slogove i riječi (glasovna sinteza)

Govorni razvoj djeteta možemo poticati:

- da sami govorimo pravilno jer smo djetetu uzori
- razgovorima u kojima ćemo koristiti djetetu poznate riječi, ali i uvoditi nove riječi i tako širiti rječnik
- pričanjem priča, čitanjem slikovnica, priča, knjiga, enciklopedija
- poticanjem djeteta da nam prepričava događaje, crtić, priču
- služiti se zagonatkama, pitalicama, brojalicama, slovarice, memory

Predčitalačke vještine

Nije potrebno da dijete čita prije polaska u školu, no nužno je da razvije predčitalačke vještine koje će mu omogućiti glatko i lako usvajanje čitanja. Za predčitalačke vještine prvenstveno je važan dobro razvijen govor i glasovna osjetljivost kako bi dijete lako moglo savladati sve faze uključene u proces čitanja:

- raščlanjivanje u glasove (analiza: p-a-s)
- uparivanje slova i glasa - kritična faza
- povezivanje glasova u riječ (sinteza: pas)

Korisne govorno-jezične igrice koje potiču predčitalačke vještine:

- prepoznavanje suprotnosti (veliko–malo, crno–bijelo, usko–široko, glasno–tiho, visoko–nisko, brzo–sporo...)
- poznavanje lijevog i desnog (Dotakni lijevom rukom desno uho)
- poznavanje položaja i odnosa (Stavi olovku ispred/iza/pored knjige)
- prepoznavanje glasova u riječi MAČKA ?
- što čuješ kada kažem Š-K-O-L-A ?
- reci rečenicu na drugi način
- sastavljanje priču prema slici ili seriji slika
- pronalaženje rime (kos – sir- bos)
- igra «kaladont» (reci riječ na završno slovo)
- definiranje razlika: jaje–kamen; brod–autobus; daska–staklo
- što sve u ovoj prostoriji počinje na glas s?
- nabroji tri životinje koje počinju na glas m?
- što sve možemo kupiti u trgovini a počinjena glas k?

Predmatematičke vještine

U vrtiću se razvijaju preduvjeti za razumijevanje matematike (predmatematičke vještine). Njih djeca stječu krećući se prostorom, baratajući predmetima i uspoređujući ih, otkrivajući

svojstva predmeta promatranjem i diranjem, uspoređujući količine, istražujući različite strukture.

Aktivnosti koje potiču predmatematičke vještine kako bi dijete razumjelo apstraktni pojam broja:

- definiranje odnosa u prostoru: unutra/vani, gore/dolje, ispod/iznad, odnosi među predmetima: veće/manje, lakši/teži
- definiranje svojstva predmeta: mekan/tvrd, mokr/suh, plav/crven; zajednička svojstva predmeta, količina, skup, uspoređivanje

Pažnja i pamćenje

Razvijenost pažnje (vidne i slušne) vrlo je važna za usvajanje čitanja i pisanja. Većina djece brzo usvoji slova i čitanje ako su naučila dobro vidno i slušno opažati. Kod predškolske djece pažnja je uglavnom nehotična (spontana). Hotimična (namjerna) pažnja jest svjesno usmjerena i regulirana pažnja povezana s voljnim naporom i svjesno postavljenim ciljem i nju želimo razviti kod djeteta. U predškolsko doba dijete se može koncentrirati na aktivnost koja mu nije privlačna 15-20 min, te nam je cilj produžiti trajanje

Kako možete poticati razvoj pažnje?

- u svakodnevnim aktivnostima (šetnja, vožnja automobilom, pospremanje) potičite djecu da pričaju o onome što vide
- rješavajte radne liste, zabavne zadatke, igrice, slažite slagalice
- sortiranje predmeta (prema boji, veličini, obliku)
- pokazivanje predmeta koji je iznad, ispod, lijevo, desno, gore, dolje
- recitiranje pjesmica
- igre riječima (rima, rastavljanje riječi na slogove i glasove, nabranje riječi koje počinju ili završavaju na zadani glas...)
- igra Prepoznavaj po zvuku- skriveni zvuk
- igra Leti-leti

Uz pažnju, za svladavanje gradiva u školi nužno je i pamćenje. I za razvoj namjernog pamćenja postoji niz vježbica, pa tako dijete može uvježbavati:

- pamćenje važnih podataka: broj telefona kod kuće i adresu
- pamćenje podataka o sebi
- pamćenje imena i prezimena osoba s kojima je okruženo
- zapamtiti nazive ulica u kojima stanuju njegovi prijatelji
- zapamtite brojalice i pjesmice iz vrtića
- za vježbu pamćenja izvrsne su igre: domino, labirint, memory, slagalice

Elementarni pojmovi

Elementarni pojmovi koje predškolska djeca trebaju svladati:

- prepoznavati i imenovati osnovne boje i njihove nijanse (svjetlije/tamnije)

- orijentirati se u vremenu i prostoru (danas, sutra, jučer, sada, poslije, razlikovanje doba dana- jutro, prije podne, poslije podne, večer)
- imenovanje dana u tjednu
- razlikovanje godišnjih doba i znati njihove osnovne karakteristike
- utvrđivanje položaja predmeta u prostoru (lijevo-desno, gore-dolje, ispod-iznad, sprijeda-straga)
- mehaničko brojanje do 20
- razlikovanje geometrijskih likova (kvadrat, pravokutnik, trokut, krug, romb)
- razlikovanje količinskih odnosa (više-manje-jednako)
- sposobnost klasifikacije (domaće životinje, šumske životinje, divlje životinje, vozila, posuđe, drveno, metalno, i sl.)
- razvrstavanje po klasama (prema boji, obliku, vrsti...)

Kako roditelji mogu pomoći?

Roditelj može pomoći djetetu tako da je dosljedan u odgoju i stvaranju radnih navika, postavlja jasne granice i pravila, pohvali dijete za trud te pokaže puno ljubavi, poštovanja i vjere u dijete i njegove sposobnosti. **U svemu tome važnu ulogu ima igra jer putem igre dijete najbolje i najprirodnije uči.**

PRED SAM POLAZAK U ŠKOLU...

Pokušajte učiniti sam polazak u školu posebnim iskustvom i doživljajem tako što ćete:

- ✓ zajedno s djetetom obaviti kupnju školske torbe i školskog pribora
- ✓ osigurati radni prostor (pisaći stol) koji je uvijek isti i samo djetetov
- ✓ obavijestiti dijete o promjenama u njegovom životu koje će se dogoditi kada krene u školu. (npr. dio dana će ostajati sam u kući)
- ✓ uputiti dijete na osobe koje mu mogu pomoći u slučaju potrebe dok je samo kod kuće
- ✓ privikavati dijete tijekom ljeta na situacije u kojima će trebati pokazati oprez (npr. razgovor s neznancima)
- ✓ obilježite prvi dan polaska djeteta u školu – neka bude ponosno na sebe
- ✓ izbjegavati prijetnje školom (“Kad kreneš u školu, nećeš više imati vremena za igru, Vidjet ćeš ti kako ćeš u školi morati slušati učiteljicu)
- ✓ poticati pozitivne stavove djeteta prema školi i učenju

Kada dijete krene u školu:

- ✓ ne preuzimajte djetetove odgovornosti- zadaća je djetetova odgovornost, a roditelj usmjerava rad i pomaže kada zapne
- ✓ važno je da dijete zna da uspjeh u školi neće utjecati na ljubav prema njemu
- ✓ svakodnevno potičete dijete da provjeri je li sve pripremilo za školu

- ✓ po povratku iz škole sa zanimanjem porazgovarajte s djetetom
- ✓ važno je potaknuti dijete da se odmori od školskih aktivnosti na način koji mu najbolje pomaže da se opusti
- ✓ pomognite djetetu oko organizacije dana
- ✓ ostavite djetetu vrijeme za igru- igra je djetetova stalna potreba koja ne prestaje polaskom u školu; u igri dijete najlakše uči, opušta se i zabavlja, razvija ponašanje usmjereno cilju, razvija motoriku, maštu, koncentraciju, mišljenje, obogaćuje govor, usavršava vještine komunikacije i osjeća se dobro.

Literatura:

- Basta, S. (2014.) Priprema djeteta za školu. Zrno, 109-110, 44-45.
- Mešić, A. (2013.) Smjernice za pripremu i polazak djece u školu. Školski vjesnik, 1, 113-127.
- Strac B. (2004.) Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Zagreb: Golden marketing
- <http://vrtic-pcelica.zagreb.hr/.hr/>